

PS TET

PAPER-I (FOR CLASS I-V TEACHERS)

Previous Examination Paper

25 Feb. 2018

Section-A : Child Development and Pedagogy (Q. Nos. 1 to 30)

ਭਾਗ-A : ਬਾਲ ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਸਿੱਖਿਆ ਸ਼ਾਸਤਰ (ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰ : 1 to 30)

Adda247

Test Prime

ALL EXAMS, ONE SUBSCRIPTION

1,00,000+
Mock Tests

Personalised
Report Card

Unlimited
Re-Attempt

600+
Exam Covered

25,000+ Previous
Year Papers

500%
Refund

ATTEMPT FREE MOCK NOW

PSTET Previous Paper 2017-18 (Paper - I) (2)

9. Which state is NOT true about Inclusion ?

- (a) welcoming Diversity
- (b) children in school who may feel excluded
- (c) benefiting all learners, not only targeting the excluded
- (d) meeting the needs of children with disability only

10. Which of the following age-group, the children's ability to pronounce the letter w, b, t, f, g, n perfectly grows ?

- (a) 12-18 Months
- (b) 24-36 Months
- (c) 18-24 Months
- (d) 3-5 Years

11. The most appropriate meaning of learning, according to Gates, is

- (a) Inculcation of knowledge
- (b) Modification of behaviour by experience and training
- (c) Personal adjustment
- (d) Acquisition of skill

12. The education that child receives in family is

- (a) Formal
- (b) Informal
- (c) Non-Formal
- (d) Semi-Formal

13. What will be the IQ of a 20 year old boy whose mental age is 15 years ?

- (a) 64
- (b) 75
- (c) 80
- (d) 100

14. 'Scaffolding' according to Social Constructivist Theory refers to

- (a) Simulation Teaching
- (b) Recapitulation of previous learning
- (c) Giving support in learning by adults
- (d) Ascertaining the cause of mistakes done by the students

15. The period of sensory motor adaptation, according to Piaget is

- (a) 1-3 year
- (b) 0-2 year
- (c) 3-5 year
- (d) 4-6 year

16. The rules for effective teaching made from experiences of teachers and thinkers are called

- (a) Method of teaching
- (b) Maxims of teaching
- (c) Techniques of teaching
- (d) Teaching strategies

17. Primary school children will learn most effectively in

9. ਸੰਮਿਲਨ (ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨਾ) ਬਾਰੇ ਕਿਹੜਾ ਕਥਨ ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ :

- (a) ਵਿਭਿੰਨਤਾ ਦਾ ਅਭਿਨੰਦਨ
- (b) ਸ਼ੁਲੂ ਵਿੱਚ ਬੱਚੇ ਜੋ ਵਾਂਝਿਆ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹਨ
- (c) ਸਿਰਫ ਵਾਂਝਿਆ ਤੇ ਕੇਂਦਰ ਨਾ ਕਰਕੇ, ਸਾਰੇ ਸਿਖਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਲਾਭ ਪਹੁੰਚਾਉਣਾ
- (d) ਸਿਰਫ ਅਪੰਗਤਾ ਵਾਲੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਨਾ

10. ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜੇ ਉਮਰ ਸਮੂਹ ਵਿੱਚ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਵਰਨ w, b, t, f, g, n, ਬੈਲਣ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ :

- (a) 12-18 ਮਹੀਨੇ
- (b) 24-36 ਮਹੀਨੇ
- (c) 18-24 ਮਹੀਨੇ
- (d) 3-5 ਸਾਲ

11. ਗੋਟਸ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਅਧਿਐਨ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਛੁੱਕਵਾਂ ਅਰਥ ਹੈ :

- (a) ਸਿੱਖਿਆ ਦਾ ਗ੍ਰਾਹਿਣ
- (b) ਅਨੁਭਵ ਅਤੇ ਸਿਖਲਾਈ ਦੁਆਰਾ ਵਿਵਹਾਰ ਦਾ ਸੁਧਾਰ
- (c) ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਵਿਵਸਥਾ
- (d) ਨਿਪੁੰਨਤਾ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ

12. ਸਿੱਖਿਆ ਜਿਹੜੀ ਬੱਚਾ, ਪਰਿਵਾਰ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ—

- (a) ਰਸਮੀ
- (b) ਗੈਰਰਸਮੀ
- (c) ਥੋ-ਰਸਮੀ
- (d) ਅਰਧ-ਰਸਮੀ

13. ਇਕ 20 ਸਾਲਾ ਲੜਕੇ ਜਿਸਦੀ ਮਾਨਸਿਕ ਉਮਰ 15 ਸਾਲ ਹੈ, ਦਾ IQ ਕੀ ਹੋਵੇਗਾ ?

- (a) 64
- (b) 75
- (c) 80
- (d) 100

14. ਸਮਾਜਿਕ ਉਸਾਰੂ ਸਿਧਾਂਤ ਅਨੁਸਾਰ ਸਕੈਫੋਲਡਿੰਗ ਤੋਂ ਭਾਵ ਹੈ :

- (a) ਸਿਮੁਲੇਸ਼ਨ ਅਧਿਆਪਨ
- (b) ਪਹਿਲੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦੀ ਦੁਹਰਾਈ
- (c) ਬਾਲਗਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸਿਖਲਾਈ ਵਿੱਚ ਸਾਥ ਦੇਣਾ
- (d) ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀਆਂ ਗਲਤੀਆਂ ਦੇ ਕਾਰਨ ਦਾ ਪੜਾ ਲਗਾਉਣਾ

15. ਪਿਆਜੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸੰਵੇਦਕ ਮੋਟਰ ਅਨੁਕੂਲਨ ਦਾ ਕਾਲ ਹੈ

- (a) 1-3 ਸਾਲ
- (b) 0-2 ਸਾਲ
- (c) 3-5 ਸਾਲ
- (d) 4-6 ਸਾਲ

16. ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਅਤੇ ਵਿਦਾਰਕਾਂ ਦੇ ਅਨੁਭਵਾਂ ਤੋਂ ਬਣੇ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਅਧਿਆਪਨ ਦੇ ਨਿਯਮ ਕਹਾਉਂਦੇ ਹਨ

- (a) ਅਧਿਆਪਨ ਦਾ ਢੰਗ
- (b) ਅਧਿਆਪਨ ਦੇ ਸੂਤਰ
- (c) ਅਧਿਆਪਨ ਦੀਆਂ ਵਿਧੀਆਂ
- (d) ਅਧਿਆਪਨ ਨੀਤੀਆਂ

17. ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸਕਲ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਇਸ ਵਾਤਾਵਰਨ ਵਿੱਚ ਚੜ੍ਹਾਂਦੇ ਹਨ।

PSTET Previous Paper 2017-18 (Paper - I) (3)

18. An 8 years old girl shows exceptional sporting ability. Both of her parents are sportspersons and send her for coaching every day and train her on the weekends. Her capabilities are most likely to be the result of an interaction between
 (a) Heredity and environment
 (b) Discipline and nutrition
 (c) Growth and development
 (d) Health and training

19. Which of the following are the secondary agents of socialization ?
 (a) Family and neighborhood
 (b) School and neighborhood
 (c) School and immediate family member
 (d) Family and relatives

20. According to Lev Vygotsky, the primary cause of cognitive development is
 (a) Equilibration
 (b) Social interaction
 (c) Adjustment of mental schema
 (d) Stimulus-Response Pairing

21. In a progressive classroom set-up, the teacher facilitates learning by providing an environment that
 (a) promotes discovery (b) is restrictive
 (c) discourages inclusion (d) encourages repetition

22. A 5 year old boy talks to himself while trying to fold a T-shirt. Which of the following statements is correct in the context of the behaviour displayed by the boy ?
 (a) Jean Piaget and Lev Vygotsky would explain this as egocentric nature of child thoughts.
 (b) Jean Piaget would explain this as egocentric speech, while Lev Vygotsky would explain this as the child's attempt to regulate his actions through private speech.
 (c) Jean Piaget would explain this as social interaction, while Lev Vygotsky would explain this as exploration.
 (d) Jean Piaget and Lev Vygotsky would explain this as the child's attempts to imitate his father.

23. At lower classes, play way method of teaching is based on
 (a) theory of physical education programmes
 (b) principles of methods of teaching
 (c) psychological principles of development and growth
 (d) sociological principles of teaching

18. ਇੱਕ 8 ਸਾਲਾ ਬੱਚੀ ਵਿੱਚ ਆਸੀਂ ਖੇਡ ਕਾਬਲੀਅਤ ਹੈ। ਉਸਦੇ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਖਿਡਾਰੀ ਹਨ ਅਤੇ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਉਸਨੂੰ ਕੋਚਿੰਗ ਲਈ ਭੇਜਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਹਫ਼ਤੇ ਦੇ ਅਧੀਰੀ ਤੋਂ ਉਸਨੂੰ ਸਿਖਲਾਈ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਉਸ ਦੀਆਂ ਸਮੱਚਾਵਾਂ ਇਹਨਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਪਰਸਪਰ ਆਸਰ ਦਾ ਸਿੱਟਾ ਹਨ :
 (a) ਅਨੁਵਾਂਸਿਕ (ਜੱਦੀ) ਅਤੇ ਵਾਤਾਵਰਨ
 (b) ਅਨੁਸ਼ਾਸਨ ਅਤੇ ਪੋਸ਼ਣ
 (c) ਤਰੱਕੀ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ (d) ਸਿਹਤ ਅਤੇ ਸਿਖਲਾਈ

19. ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜੇ ਸਮਾਜੀਕਰਨ ਦੇ ਗੱਣ ਏਜੰਟ ਹਨ ?
 (a) ਪਰਿਵਾਰ ਅਤੇ ਗੁਆਂਢ
 (b) ਸਕੂਲ ਅਤੇ ਗੁਆਂਢ
 (c) ਸਕੂਲ ਅਤੇ ਤਤਕਾਲੀ ਪਰਿਵਾਰਕ ਸੱਦਸ
 (d) ਪਰਿਵਾਰ ਅਤੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ

20. ਲੀਵ ਵੀਗੋਟਸਕੀ ਅਨੁਸਾਰ ਬੱਧਿਕ ਵਿਕਾਸ ਦਾ ਮੁੱਢਲਾ ਕਾਰਨ ਹੈ
 (a) ਸੰਤੁਲਨ ਕਰਨਾ (b) ਸਮਾਜਿਕ ਪਰਸਪਰ ਪ੍ਰਭਾਵ
 (c) ਮਾਨਸਿਕ ਯੋਜਨਾ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ
 (d) ਉਤਸਾਹ-ਪ੍ਰਤਿਕਿਰਿਆ ਯੋਜਨਾ

21. ਇਕ ਵਿਕਾਸਸ਼ੀਲ ਕਲਾਸਰੂਮ ਸੈਟ-ਅਪ ਵਿੱਚ, ਅਧਿਆਪਕ ਸਿਖਲਾਈ ਨੂੰ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਵਾਤਾਵਰਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਕੇ ਵਧਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ
 (a) ਥੋੜ੍ਹਾ ਪ੍ਰਤਸਾਹਨ ਦਿੰਦਾ ਹੈ
 (b) ਬੰਦਸ਼ੀ ਹੈ
 (c) ਸੰਮਿਲਨ ਨੂੰ ਨਿਰਉਤਸਾਹਤ ਕਰਦਾ ਹੈ
 (d) ਦੁਹਰਾਈ ਨੂੰ ਉਤਸਾਹਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ

22. ਇੱਕ ਪੰਜ ਸਾਲਾ ਬੱਚਾ T-Shirt ਤਹਿ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਦੌਰਾਨ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਲੜਕੇ ਦੁਆਚਾ ਦਿਖਾਏ ਗਏ ਵਿਵਹਾਰ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਕਥਨ ਸਹੀ ਹੈ ?
 (a) ਜੀਨ ਪਿਆਜੇ ਅਤੇ ਲੀਵ ਵੀਗੋਟਸਕੀ ਇਸ ਨੂੰ ਬੱਚੇ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੇ ਆਪਕੇਂਦਰਿਤ (egocentric) ਸੁਭਾਅ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਰਣਨ ਕਰਨਗੇ
 (b) ਜੀਨ ਪਿਆਜੇ ਇਸ ਦਾ ਸਵੈਕੇਂਦਰਿਤ ਗੱਲ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਰਣਨ ਕਰੇਗਾ। ਜਦਕਿ ਲੀਵ ਵੀਗੋਟਸਕੀ ਇਸ ਦਾ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਨਿਜੀ ਗੱਲ ਰਾਹੀਂ ਉਸਦੇ ਕੰਮਾਂ ਨੂੰ ਨਿਯੋਜਿਤ ਕਰਨ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਰਣਨ ਕਰੇਗਾ।
 (c) ਜੀਨ ਪਿਆਜੇ ਇਸ ਦਾ ਸਮਾਜਕ ਪਰਸਪਰ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਰਣਨ ਕਰੇਗਾ। ਜਦਕਿ ਲੀਵ ਵੀਗੋਟਸਕੀ ਇਸ ਦਾ ਥੋੜ੍ਹਾ ਪੱਤਾਲ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਰਣਨ ਕਰੇਗਾ।
 (d) ਜੀਨ ਪਿਆਜੇ ਅਤੇ ਲੀਵ ਵੀਗੋਟਸਕੀ ਇਸ ਨੂੰ ਬੱਚੇ ਦੁਆਰਾ ਉਸ ਪਿਤਾ ਦੀ ਨਕਲ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਰਣਨ ਕਰਨਗੇ

23. ਹੇਠਲੀਆਂ ਜਮਾਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਅਧਿਆਪਨ ਦਾ ਪਲੇ-ਵੇ ਢੰਗ ਅਧਾਰਤ ਹੈ
 (a) ਸਰੀਰਕ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਗਰਾਮਾਂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ 'ਤੇ
 (b) ਅਧਿਆਪਨ ਦੀਆਂ ਵਿਧੀਆਂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ 'ਤੇ
 (c) ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਤੱਤਕੀ ਦੇ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨਕ ਸਿਧਾਂਤ 'ਤੇ
 (d) ਅਧਿਆਪਨ ਦੇ ਸਮਾਜਕ ਸਿਧਾਂਤ 'ਤੇ

PSTET Previous Paper 2017-18 (Paper - I) (4)

24. A boy of IV grade with 'visual-deficiency' should be
 (a) excluded to do a lower level of work
 (b) helped with his routine work by parents and friends
 (c) treated normally in the classroom and provides support through audio CD's
 (d) gives special treatment in the classroom

25. The 'Insight Theory of Learning' was first proposed by
 (a) Wolfgang Kohler (b) B.F. Skinner
 (c) Jerome Bruner (d) Jean Piaget

26. 'Development is never ending process.' This idea is associated with
 (a) Principle of interrelation
 (b) Principle of continuity
 (c) Principle of Integration
 (d) Principle of Interaction

27. Which of the following will foster creativity among learner ?
 (a) Teaching the students the practical value of good education.
 (b) Providing opportunities to question and nurture the innate talents of every learner.
 (c) Emphasizing achievement goals from the beginning of school life.
 (d) Coaching students for good marks in the examination.

28. Which of the following is a characteristic of gifted learner ?
 (a) He gets feel aggressive and frustrated
 (b) He can feel under stimulated and bored if the class activities are not challenging enough
 (c) He is highly temperamental
 (d) He engages in ritualistic behaviour like hand flapping, rocking etc.

29. Dyslexia is associated with
 (a) Mental disorder (b) Mathematical disorder
 (c) Reading disorder (d) Behavioural disorder

30. Robin who does not talk much at home, talks a lot at school, it shows that
 (a) the school provides opportunities to children to talk a lot
 (b) teachers demand that children should talk a lot at school
 (c) she does not like her home at all
 (d) her thoughts get acknowledged at school

24. ਸਿਸਟੀ-ਆਟ ਵਾਲੇ IV ਜਮਾਤ ਦੇ ਇਕ ਲੜਕੇ ਨੂੰ
 (a) ਕੰਮ ਦਾ ਹੇਠਲਾ ਪੱਧਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕੱਢ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ
 (b) ਉਸ ਦੇ ਨਿਯਮਿਤ ਕੰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਅਤੇ ਦੋਸਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਮਦਦ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ
 (c) ਜਮਾਤ ਵਿੱਚ ਸਧਾਰਨ ਢੰਗ ਨਾਲ ਵਡੀਆ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਡੀਓ ਸੀ.ਡੀ. ਰਾਹੀਂ ਸਹਿਯੋਗ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ
 (d) ਜਮਾਤ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਵਿਵਹਾਰ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ

25. ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਇਨਸਾਈਟ ਸਿਧਾਂਤ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪ੍ਰਤੀਪਾਦਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ—
 (a) ਫੁਲਫੁੰਗ ਕੋਹਲਰ ਦੁਆਰਾ (b) ਬੀ.ਐਫ. ਸਕਿਨਰ ਦੁਆਰਾ
 (c) ਜੀਰੇਮ ਬਰੂਨਰ ਦੁਆਰਾ (d) ਜੀਨ ਪਿਆਜੇ ਦੁਆਰਾ

26. "ਵਿਕਾਸ ਕਦੇ ਨਾ ਖਤਮ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਹੈ।" ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਸੰਬੰਧਤ ਹੈ
 (a) ਪਰਸਪਰ ਸੰਬੰਧ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨਾਲ
 (b) ਨਿਰੰਤਰਤਾ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨਾਲ
 (c) ਏਕੀਕਰਨ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨਾਲ
 (d) ਪਰਸਪਰ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨਾਲ

27. ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਸਿੱਖਿਆਰਥੀ ਵਿੱਚ ਰਚਨਾਤਮਕਤਾ ਨੂੰ ਵਧਾਏਗਾ ?
 (a) ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਮੁੱਲ ਪੜਾਉਣਾ
 (b) ਹਰੇਕ ਸਿੱਖਿਆਰਥੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਪੁੱਛਣ ਅਤੇ ਅੰਦਰੂਨੀ ਪ੍ਰਤਿਭਾ ਵਿੱਚ ਨਿਖਾਰ ਦੇ ਅਵਸਰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨਾ
 (c) ਸਕੂਲ ਜੀਵਨ ਦੇ ਆਰੰਭ ਤੋਂ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਜੋਰ ਦੇਣਾ
 (d) ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਇਮਤਿਹਾਨ ਵਿੱਚ ਚੰਗੇ ਅੰਕਾਂ ਲਈ ਕੌਚਿੰਗ ਦੇਣਾ

28. ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜੀ ਗੁਣਵਾਨ ਸਿੱਖਿਆਰਥੀ ਦੀ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਹੈ
 (a) ਉਹ ਆਕਰਮਣਸ਼ੀਲ ਅਤੇ ਖਿੜਿਆ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ ਹੈ
 (b) ਜੇਕਰ ਜਮਾਤ ਕਿਰਿਆਵਾਂ ਚੁਣੌਤੀਪੂਰਨ ਨਹੀਂ ਹਨ ਤਾਂ ਉਹ ਘੱਟ ਉਤਸਾਹਿਤ ਅਤੇ ਬੋਰ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ
 (c) ਉਹ ਬਹੁਤ ਅਧਿਕ ਮਿਜਾਜੀ ਹੈ
 (d) ਉਹ ਹੱਥ ਲਹਿਰਾਉਣ, ਝੂਲਣ ਆਦਿ ਵਿਵਹਾਰ ਵਿੱਚ ਲੱਗਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

29. ਡਿਸਲੈਕਸੀਆ ਸੰਬੰਧਤ ਹੈ
 (a) ਮਾਨਸਿਕ ਗੜਬੜ ਨਾਲ (b) ਗਣਿਤਿਕ ਗੜਬੜ ਨਾਲ
 (c) ਪੜ੍ਹਨ ਗੜਬੜ ਨਾਲ (d) ਵਿਵਹਾਰਕ ਗੜਬੜ ਨਾਲ.

30. ਰਾਬਿਨ ਜਿਹੜੀ ਘਰ ਜਿਆਦਾ ਨਹੀਂ ਬੋਲਦੀ, ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਬੋਲਦੀ ਹੈ, ਇਹ ਦਿਖਾਉਂਦਾ ਹੈ—
 (a) ਸਕੂਲ ਬੋਚਿਆਂ ਨੂੰ ਕਾਫੀ ਜਿਆਦਾ ਬੋਲਣ ਦੇ ਅਵਸਰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ
 (b) ਅਧਿਆਪਕ ਮੰਗ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਬੋਚਿਆਂ ਨੂੰ ਜਿਆਦਾ ਬੋਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।
 (c) ਉਹ ਆਪਣੇ ਘਰ ਨੂੰ ਬਿਲਕੁਲ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ ਹੈ
 (d) ਉਸ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸਕੂਲ ਵਿਖੇ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ (ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰ : 31 to 60)

ਹੇਠਾਂ ਲਿਖੀਆਂ ਕਾਵਿ ਸਤਰਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੋ ਅਤੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ

ਉੱਤਰ ਦਿਓ : ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰਬਰ 31 ਤੋਂ 37

ਸੂਰਜ ਛੁਥ ਰਿਹਾ, ਸ਼ਾਮਾਂ ਪੈ ਰਹੀਆਂ

ਘਟਦਾ ਜਾਂਦਾ ਚਾਨਣ, ਵਧਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹਨੇਰਾ,

ਟਿਕਾਣਿਆਂ ਵਾਲੇ ਚਲੇ ਗਏ, ਆਪਣੀ ਟਿਕਾਣੀ,

ਘਰਾਂ ਵਾਲੇ ਆਪਣੀ ਘਰੀ—ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਹੈ ਸਨ,

ਮੇਰੀ ਮੰਜ਼ਲ ਨਹੀਂ ਮੁੱਕੀ, ਨਾ ਟਿਕਾਣਾ ਮਿਲਿਆ ਮੈਨੂੰ,

ਸ਼ਾਮਾਂ ਪੈ ਰਹੀਆਂ ਅਧਵਾਟੇ,

ਪੈਂਡਾਂ ਮੇਰਾ ਅਟਕ ਗਿਆ, ਛੋਥੂ ਇਸ ਨਦੀ ਦੇ ਕੰਢੇ :

ਤਾਰੂ ਨਦੀ ਸੂਕਦੀ, ਵੰਡੀ ਹਾਥ ਨਾ ਇਸ ਦੀ।

ਸ਼ਾਮਾਂ ਪੈ ਗਈਆਂ,

ਰਤਾ ਰਤਾ ਲੋਅ ਅਜੇ ਹੈ,

ਪਰ ਜਿਥੇ ਸੂਰਜ ਦੇ ਇਸ ਚਾਨਣੇ ਕੁਝ ਨਾ ਸਾਰਿਆ

ਸ਼ਾਮਾਂ ਦੀ ਇਹ ਮਿਟਦੀ ਲੋਅ ਕਿਸ ਕੰਮ ?

ਪੁਲ ਕੋਈ ਨਹੀਂ, ਨਾ ਬੇੜੀ, ਨਾ ਮਾਂਝੀ,

ਮੈਂ ਅਨ-ਤਾਰੂ ਖਲੀ ਇਸ ਕੰਢੇ ਅਨਜਾਣ ਇਕੱਲੀ,

ਟਿਕਾਣਾ ਮੇਰਾ ਦੱਸੀਦਾ ਉਸ ਕੰਢੇ, ਪੱਕਾ ਬਹੁ ਨਾ ਜਿਸ ਦਾ।

ਰਾਹ ਮੇਰਾ ਆਣ ਰੁਕਿਆ, ਅਸਗਾਹ ਅਲੰਘ ਨਦੀ ਦੇ ਇਸ ਕੰਢੇ
ਕੋਈ ਹੈ ਬੇੜੀ ਵਾਲਾ ?

ਮੈਨੂੰ ਉਸ ਪਾਰ ਲੈ ਜਾਏ, ਬੇੜੀ ਤੇ ਬਿਠਾ ਕੇ,

ਸ਼ਾਮਾਂ ਪੈ ਗਈਆਂ।

ਦਿਸਦੀ ਰਾਤ ਆ ਰਹੀ ਪੁੱਪ,

ਬੱਦਲ ਹੋ ਰਹੇ 'ਭੂਰੇ-ਭੂਰੇ'

ਠੱਕਾ ਚੱਲ ਪਿਆ ਕਿਸੇ ਕਹਿਰ ਦਾ,

ਨਾ ਚੰਨ ਨਿਕਲਦਾ, ਨਾ ਤਾਰੇ,

ਜਿੰਦ ਮੇਰੀ ਘਬਰਾ ਰਹੀ ਹੈ,

ਨਿੱਕਾ ਜਿਹਾ ਦੀਵਾ ਬਸ ਬੁਝ ਚੱਲਿਆ,

ਅਗਲਾ ਪਾਰ ਦਿਸਦਾ ਜਿਵੇਂ ਸੈਨਤਾਂ ਮਾਰਦਾ ਮੈਨੂੰ।

ਮੈਂ ਇਕੱਲੀ ਖੜੀ ਇਸ ਕੰਢੇ, ਅਨਜਾਣ, ਅਲੂੜ, ਅਨ-ਤਾਰੂ,

ਨਦੀ ਨਿੱਕੀ ਹੁੰਦੀ, ਟੱਪ ਜਾਂਦੀ।

ਨਦੀ ਚੋਂਗ ਆ ਗਈ ਕੋਈ ਕਹਿਰਾਂ ਦੀ।

ਕੋਈ ਹੈ ਤਰਸਾਂ ਵਾਲਾ ?

ਰਤਾ ਤਰਸ ਕਰੋ, ਮੈਨੂੰ ਉਸ ਪਾਰ ਅਪੜਾ ਦਏ ਰਤਾ।

ਉਪਰੋਕਤ ਕਵਿਤਾ ਪੜ੍ਹੋ ਕੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਵਿਕਲਪ ਚੁਣੋ :

31. ਜਿਹਨਾਂ ਦੇ ਘਰ ਸਨ ਉਹ ਕੀ ਕਰਦੇ ?

(a) ਮਿਹਨਤ ਕਰਦੇ (b) ਆਪਣੇ ਘਰ ਵੱਲ ਜਾਂਦੇ
(c) ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਤੱਤ ਦਿੰਦੇ (d) ਉਪਰੋਕਤ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ

32. ਮੰਜ਼ਲ ਨਾ ਮੁਕਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਕੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ ?

(a) ਰੋਟੀ-ਕੱਪੜਾ (b) ਸਵਰਗ
(c) ਟਿਕਾਣਾ (d) ਨਦੀ

33. ਬੱਦਲ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੋ ਗਏ ਸੀ ?

(a) ਨੀਲੇ-ਨੀਲੇ (b) ਭੂਰੇ-ਭੂਰੇ
(c) ਸਾਂਤਮੀਠੀ (d) ਪੁੱਪ ਹਨੇਰਾ

34. ਕੀ ਬੁਝ ਚੱਲਿਆ ਸੀ ?

(a) ਬਲਬ (b) ਮੋਮੱਤੀ
(c) ਦੀਵਾ (d) ਟਿਉਬ

35. ਕੀ ਘੱਟਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਕੀ ਵੱਧਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ?

(a) ਇਸ਼ਵਤਖੋਰੀ ਤੇ ਕ੍ਰਿਸਟਾਚਾਰ (b) ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਤੇ ਬੇਈਮਾਨੀ
(c) ਚਾਨਣ ਤੇ ਹਨੇਰਾ (d) ਉਪਰੋਕਤ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ

36. 'ਪੁੱਪ' ਦਾ ਅਰਥ ਕੀ ਹੈ ?

(a) ਹਨੇਰਾ (b) ਸੰਘਣਾ ਹਨੇਰਾ
(c) ਸ਼ਾਮ (d) ਚਾਨਣੀ ਰਾਤ

37. ਕਹਿਰ ਦਾ ਕੀ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਸੀ ?

(a) ਠੱਕਾ (b) ਹਨੇਰਾ
(c) ਮੀਹ (d) ਕੁਝ ਨਹੀਂ

ਹੇਠਾਂ ਲਿਖੇ ਪੈਰੇ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੋ ਅਤੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਉੱਤਰ

ਦਿਓ : ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰਬਰ 38 ਤੋਂ 45

ਕੇਵਲ ਸਬਰ-ਸੰਤੇਖ ਵਾਲਾ ਵਿਅਕਤੀ ਹੀ ਲੰਮੇ ਪੈਂਡੇ ਤੁਰਨ ਦਾ ਸਾਹਸ ਅਤੇ
ਸਿਦਕ ਵਿਖਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਠੀਕ ਤੁਰ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ ਉਹ
ਸਦਾ ਗਲਤ ਨਿਸ਼ਾਨਿਆਂ ਤੇ ਪਹੁੰਚਦੇ ਹਨ। ਮਨੁੱਖ ਜਦੋਂ ਦਾ ਕਾਰ ਉੱਤੇ
ਸਵਾਰ ਹੋਇਆ ਹੈ ਉਦੋਂ ਤੋਂ ਹੀ ਉਹ ਤੁਰਨ ਦੀ ਮੌਜ ਤੋਂ ਵਾਂਝਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।
ਜਦੋਂ ਵਿਅਕਤੀ ਇੱਕ ਥਾਂ ਉੱਤੇ ਰਹਿ-ਰਹਿ ਕੇ ਅੱਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਕਿਧਰੇ
ਦੂਰ ਨਿਕਲ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪਹਾੜ ਅਤੇ ਸਮੁੰਦਰਾਂ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਸਾਨੂੰ ਇਸ
ਲਈ ਚੰਗੇ ਲੱਗਦੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਸਾਨੂੰ ਤੁਰਨ ਦਾ ਅਵਸਰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੇ
ਹਨ। ਤੁਰਨਾ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਹਲਕੇ-ਫੁੱਲਕੇ ਹੋਣ ਦਾ ਹੁਨਰ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਭੂਬੱਦੇ ਹੋਏ
ਸੂਰਜ ਨੂੰ ਤੁਰਦੇ ਹੋਏ ਤੱਕੇ, ਕੁਝ ਦਿਨ ਵੇਖਦੇ ਹੋਏ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਇੱਜ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋਣ
ਲੱਗ ਪਵੇਗਾ ਜਿਵੇਂ ਸੂਰਜ, ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਗੱਲਾਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ। ਯਾਤਰੀ,
ਜਿਗਿਆਸੂ, ਅਭਿਲਾਸੀ ਦੇ ਅਰਥ ਤੁਰਨ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਤੋਂ ਹੀ ਹਨ।
ਯੂਨਾਨੀ ਪਾਤਰ ਯੂਲੋਸਿਸ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਸਦਾ ਤੁਰਦੇ
ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਸੰਭਿਆਚਾਰ,
ਦਰਿਆਵਾਂ ਵਾਲਾ ਸੰਭਿਆਚਾਰ ਹੈ, ਨਿਰੰਤਰ ਵਹਿਣ ਵਿੱਚ ਪਿਆਂ ਦਾ
ਸੰਭਿਆਚਾਰ। ਪੰਜਾਬੀ ਕਿਸਾ-ਕਾਵਿ ਵਿਚਲੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਮਿਰਜ਼ਾ, ਰਾਂਝਾ, ਪੁੰਜੂ
ਆਦਿ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ਾਂ, ਇਲਾਕਿਆਂ ਚੰਤੁਰ ਕੇ ਹੀ ਆਪਣੀਆਂ ਪ੍ਰੇਮਿਕਾਵਾਂ ਦੇ
ਦੇਸ਼ ਪਹੁੰਚੇ ਸਨ। ਤੁਰਨ ਨਾਲ ਸੈਵਿਸਵਾਸ ਉਪਜਦਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਦੀ ਅਜ਼ਾਦੀ
ਦੇਸ਼ ਗੱਲ ਤੋਂ ਮਾਪੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਤੁਰਦਾ ਕਿਨਾ ਹੈ। ਜੋ ਤੁਹਾਨੂੰ
ਤੁਰਨ ਦਾ ਅਭਿਲਾਸ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਲੁਗਨ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਕੋਈ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਲੰਘਣ
ਵਾਲੇ ਕਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਬੈਠੇ ਵਿਅਕਤੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਤਰਸ ਦੇ ਪਾਤਰ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋਣ
ਲੱਗ ਪੈਂਗੇ।

38. ਤੁਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਕੌਣ ਹੈ ?

(a) ਬੰਗਾਲ ਦੇ ਲੋਕ (b) ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ
(c) ਨੌਕਰੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ (d) ਉਪਰੋਕਤ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ

39. ਪੰਜਾਬੀ ਕਿਸਾ-ਕਾਵਿ ਵਿਚਲੇ ਕਿਹੜੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਹਨ ?

(a) ਦੁੱਲਾ-ਭੱਟੀ (b) ਮਿਰਜ਼ਾ, ਰਾਂਝਾ
(c) ਪੂਰਨ-ਭਗਤ (d) ਜਿਊਣਾ ਮੌਜ਼।

40. ਮਨੁਖ ਦਾ 'ਕਾਰ' ਉੱਤੇ ਸਵਾਰ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਕੀ ਹੋਇਆ ?
 (a) ਸਮੇਂ ਦੀ ਬੱਚਤ ਹੋ ਗਈ (b) ਉਹ ਤਰੱਕੀ ਵਾਲੇ ਰਾਹ ਤੁਰ ਪਿਆ
 (c) ਤੁਰਨ ਦੀ ਮੌਜ ਤੋਂ ਵਾਂਝਿਆ ਰਹਿ ਗਿਆ
 (d) ਬਾਕੀ ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਨਿਕਲ ਗਿਆ

41. ਕਿਹੜੇ ਰਸਤੇ ਤੁਰਨ ਦਾ ਅਵਸਰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ?
 (a) ਪਹਾੜ ਅਤੇ ਸੁਨੰਦਰਾਂ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ
 (b) ਸਿੱਧੇ ਅਤੇ ਪੱਧਰੇ
 (c) ਲੰਮੇ ਅਤੇ ਸਾਫ ਸੂਧਰੇ (d) ਉਪਰੋਕਤ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ।

42. ਵਿਅਕਤੀ ਇੱਕ ਥਾਂ ਉੱਤੇ ਰਹਿ ਕੇ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ?
 (a) ਥੱਕ (b) ਅੱਕ
 (c) ਭੱਜ (d) ਕੋਈ ਵੀ ਨਹੀਂ

43. ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਅਜਾਦੀ ਕਿਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਮਾਪੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ?
 (a) ਉਸ ਕੋਲ ਕਿੰਨਾ ਪੈਸਾ ਹੈ (b) ਉਹ ਤੁਰਦਾ ਕਿੰਨਾ ਹੈ
 (c) ਉਹ ਥਾਂਦਾ ਕਿੰਨਾ ਹੈ (d) ਉਹ ਖੁਸ਼ ਕਿੰਨਾ ਹੈ

44. ਤੁਰਨ ਨਾਲ ..... ਉਪਜਦਾ ਹੈ ?
 (a) ਆਲਸ (b) ਸ੍ਰੇ-ਵਿਸ਼ਵਾਸ
 (c) ਪਿਆਰ (d) ਹੋਸਲਾ

45. ਕਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਬੈਠੇ ਲੋਕ ਕਿਸ ਚੀਜ਼ ਦੇ ਪਾਤਰ ਹਨ ?
 (a) ਤਰਸ (b) ਗੁੱਸੇ
 (c) ਮਖੌਲ (d) ਪਿਆਰ

46. "ਭਾਸ਼ਾ ਇਕ ਨੇਮ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹੈ" ਇਹ ਕਥਨ—
 (a) ਬਿਲਕੁਲ ਸੱਚ ਹੈ (b) ਝੂਠ ਹੈ
 (c) ਅੱਧਾ ਸੱਚ ਹੈ (d) ਥੋੜਾ ਜਿਹਾ ਸੱਚ ਹੈ।

47. ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਵਿਅਕਤਣ ਦਾ ਗਿਆਨ ਕਰਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਕਿਉਂਕਿ—
 (a) ਇਸ ਨਾਲ ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਵਿਅਕਤੀਤੱਤ ਨਿਖਰਦਾ ਹੈ।
 (b) ਇਸ ਨਾਲ ਸੁਧੁ ਬੋਲਣਾ ਅਤੇ ਲਿਖਣਾ ਆਉਂਦਾ ਹੈ।
 (c) ਵਿਅਕਤਣ ਨਾਲ ਬੱਚਿਆਂ ਵਿੱਚ ਆਤਮ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਆਉਂਦਾ ਹੈ।
 (d) ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਸੁਧੁ ਪੜ੍ਹਨਾ ਆਉਂਦਾ ਹੈ।

48. ਇੱਕ ਚੰਗੇ ਵਕਤਾ ਵਿੱਚ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ—
 (a) ਭੀਲ ਭੌਲ ਸਰੀਰ ਵਾਲਾ
 (b) ਆਕਰਸਕ ਵਿਅਕਤੀਤੱਤ ਵਾਲਾ
 (c) ਸਪੱਸ਼ਟ ਅਤੇ ਸੁਧੁ ਉਚਾਰਣ ਕਰਨ ਵਾਲਾ
 (d) ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਬੋਲਣ ਵਾਲਾ

49. ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਤੱਤ ਹੈ—
 (a) ਕੁਦਰਤ ਤੋਂ (b) ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਤੋਂ
 (c) ਇਤਿਹਾਸ ਤੋਂ (d) ਸਮਾਜ ਦੀ

50. ਗੁਰਮੁਖੀ ਲਿਖੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ—
 (a) ਸੱਜੇ ਤੋਂ ਖੱਬੇ (b) ਖੱਬੇ ਤੋਂ ਸੱਜੇ
 (c) ਉੱਪਰ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ (d) ਹੇਠਾਂ ਤੋਂ ਉੱਪਰ

51. ਉਪਭਾਸ਼ਾ ਕਿਸਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ?
 (a) ਜੋ ਸਮੁੱਚੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਬੋਲੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।
 (b) ਜੋ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਖਿੱਤੇ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੈ।
 (c) ਜੋ ਕਿਸੇ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਬੋਲੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।
 (d) ਜਿਸ ਰਾਹੀਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਲਿਖੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।

52. ਬੰਦੂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਬੁਝ ਕਹਿਣਾ ਮੁਹਾਵਰੇ ਦਾ ਸਹੀ ਅਰਥ ਹੈ ?
 (a) ਕੋਕੜੂ ਮੌਠ (b) ਕੁੱਜੇ ਵਿੱਚ ਸਮੰਦਰ
 (c) ਖੂਹ ਦਾ ਡੱਡੂ (d) ਚਟਕ-ਮਟਕ

53. ਪਾਠ ਪੁਸਤਕਾਂ ਵਿੱਚ ਚਿੱਤਰ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਏ ਨੇ ?
 (a) ਪਾਠ ਪੁਸਤਕਾਂ ਵਿੱਚ ਚਿੱਤਰ ਦੇਣ ਦੀ ਪੁਗਣੀ ਪਰੰਪਰਾ ਹੈ।
 (b) ਚਿੱਤਰ ਅਮੂਰਤ ਭਾਵਾਂ ਨੂੰ ਮੁਰਤੀਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ।
 (c) ਚਿੱਤਰ ਪਾਠ ਦੀ ਸੋਭਾ ਵਧਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।
 (d) ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਚਿੱਤਰ ਚੰਗੇ ਲੱਗਦੇ ਹਨ।

54. ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਪਈ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਲੱਭਦੇ ਫਿਰਨਾ, ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕਿਹੜਾ ਅਖਾਣ ਚੁੱਕਵਾਂ ਹੈ ?
 (a) ਕੁਛੜ ਕੁੜੀ ਸ਼ਹਿਰ ਢੰਡੋਰਾ (b) ਕੱਖ ਉਹਲੇ ਲੱਖ
 (c) ਕੱਲ੍ਹ ਨਾਮ ਕਾਲ ਦਾ (d) ਕਾਹਲੀ ਅੱਗੇ ਟੋਈ

55. ਚੂਜੀਆਂ ਵੇਚਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਕੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ?
 (a) ਅਨਪੜ੍ਹ (b) ਸੁਨਿਆਰਾ
 (c) ਵਣਜਾਰਾ (d) ਜਾਦੂਗਰ

56. ਤੱਤਸਮ ਸ਼ਬਦ ਕਿਹੜੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ?
 (a) ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਉਚਾਰਨ ਅੰਖਾਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
 (b) ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਰੂਪ ਕੁਝ ਬਦਲਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
 (c) ਜੋ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਬਦਲਾਵ ਤੋਂ ਦੂਸਰੀ ਭਾਸ਼ਾ ਤੋਂ ਆਉਂਦੇ ਹਨ।
 (d) ਉਪਰੋਕਤ ਸਾਰੇ।

57. ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਮੌਖਿਕ ਪ੍ਰਗਟਾਅ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ?
 (a) ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਅੰਦਰਲੀ ਹੀਣ ਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨਾ
 (b) ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਬੋਲਚਾਲ ਦਾ ਕੌਸ਼ਲ ਪੈਦਾ ਕਰਨਾ
 (c) ਸਵੇ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਪੈਦਾ ਕਰਨਾ
 (d) ਉਪਰੋਕਤ ਸਾਰੇ ਹੀ

58. ਵਾਕ ਵਿੱਚ, ਜਿਸ ਉੱਤੇ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਉਸ ਨੂੰ ਕੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ?
 (a) ਕਰਤਾ (b) ਕਿਰਿਆ
 (c) ਕਰਮ (d) ਪੁਰਖ

59. ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸੰਬੰਧਕ ਲੱਗ ਸ਼ਬਦ ਚੁਣੋ—
 (a) ਰੋਟੀ (b) ਕੁਝ
 (c) ਚਾਰ (d) ਘਰੋ

60. ਇਕ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਿੱਖਦਾ ਹੈ ?
 (a) ਪਾਠ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਮਾਧਿਅਮ ਨਾਲ ਪੜਾਇਆ ਜਾਵੇ
 (b) ਕਿਰਿਆ ਵਿਧੀ ਨਾਲ ਪੜਾਇਆ ਜਾਵੇ
 (c) ਕੰਪਿਊਟਰ ਨਾਲ ਪੜਾਇਆ ਜਾਵੇ
 (d) ਵਿਆਖਿਆਨ ਵਿਧੀ ਨਾਲ ਪੜਾਇਆ ਜਾਵੇ

English Language (Q. Nos. 61 to 90)

Read the passage carefully and answer the following questions (Q. No. 61-67)

Morally and culturally, American society, as reflected in our TV programs our theatrical fare, our literature and art appears to have hit bottom.

Gen. David Sarnoff felt prompted to issue a statement in defence of the TV industry. He pointed out that there was much good in its programs that was being overlooked while its occasional derelictions were being overly stressed. It struck me that what he was saying about TV applied to other aspects of

American culture as well, particularly to the theatrical productions.

Without necessarily resting on his conviction that the good outweighed the bad in American cultural activity, I saw further implications in Gen. Sarnoff's declaration. Audiences needed to be sensitized more and more to the positive qualities of the entertainment and cultural media. In addition, through such increased public sensitivity, producers would be encouraged to provide ever more of the fine, and less of the sordid.

Here is where questions arise. If the exemplary aspects of TV are not being recognized, what is the reason for such a lack of appreciation? Similarly, and further, if the theatre, including in this term the legitimate stage, on and off Broad-way as well as the moving pictures, has large measures of goodness, truth and beauty which are unappreciated, how are we to change this situation?

All in all, what should be done to encourage and condone the good, and to discourage and condemn the unsavory in the American cultural pattern?

These are serious and pressing questions—serious for the survival of the American Way of Life, and pressing for immediate and adequate answers. Indeed the simple truth is that the fate of that America shows the world affects seriously the future of democracy all over the globe.

Since the theatre in its broadest sense is a large aspect of American culture—its expression as well as its creation—I saw the urgent importance of bringing the worthwhile elements in the American Theatre to the fore. Especially was this importance impressed on me when I realized how much Hollywood was involved in exporting American life to the world, and how much Broadway with all its theatres meant to the modern drama.

Then the thought of the Bible came to me in this connection. Was not the Bible the basis of Western civilization as far as morals are concerned? Why not use the Bible as guide and touchstone, as direction and goal in the matter of the cultural achievement of Western society? Thus was born "The Bible on Broadway".

The birth of the idea accomplished, rearing it brought the usual difficulties of raising a child—albeit in this case a "brain" one. There was first the fact that the Bible, although the world's best seller is not the world's best read book, Second was the Current impression that "message-plays" must necessarily be dull and unpopular....

Still, I was drawn to the project of a series of lectures on the Bible and the contemporary theatre. What if the Bible is not well known? Teach it! Plays with a message dull? All plays by reason of their being works of art have been created by their authors selection and ordering of experience. As such, plays are proponents of ideas—and certainly they are not meant to be uninteresting.....

That there are spiritual, even religious ideas, in the

contemporary theatre should be no cause for wonderment. It is well known that the drama had its origin in religion. The Greeks, the Romans, as well as the early Hebrews, all had forms of the drama which among the first two developed into our classical plays.

In the Middle Ages, it was the Church in the Western World that produced the morality and mystery plays. With such a long history it is not surprising to find an affinity between the Bible and the Theatre.

61. The author is primarily concerned with

- (a) the declining pattern of morality
- (b) promoting American theatre
- (c) the role of Bible in the contemporary theatre
- (d) comparing the theatre with other art forms

62. With which of the following statements regarding the theatre would the author most likely agree?

- (a) The theatre does not reflect American culture.
- (b) The critics of American cultural life are biased.
- (c) While the entertainment media can be criticized, they contain much wholesome material.
- (d) The advertising media are largely to be blamed for criticisms leveled at the theatre.

63. Which of the following statements best reflects the author's own ideas?

- (a) American art forms have degenerated to a new low
- (b) The good outweighs the bad in American cultural activity
- (c) American culture has positive content but it is not appreciated by the public
- (d) Only the biblical content of American theatre has the positive meaning

64. The author implies that he will deal with which of the following questions?

- I. What is the reason for the lack of appreciation of the theatre?
- II. To what extent have Bible themes been used in or influenced American theatrical production?
- III. What should be done to encourage the good in American culture?

- (a) I only
- (b) II only
- (c) I & II only
- (d) I & III only

65. It can be inferred from the passage that the author's background might be in any of the following occupations except

- (a) Theatrical producer
- (b) Thespian
- (c) Humorist
- (d) Writer

66. The author believes that high American & cultural values are important because they determine

- (a) what is produced in Hollywood
- (b) the future of world democracy
- (c) whether the Bible will be studied
- (d) the basis of Western civilization

PSTET Previous Paper 2017-18 (Paper - I) (8)

67. The author implies that if the public is made aware of the positive qualities of American entertainment, it will

I demand more high quality entertainment
II demand less low quality entertainment
III attend the theatre more often

(a) I only (b) II only
(c) I & II only (d) I & III only

Passage 2 : Please read the passage carefully and answer the questions Q. No. 68 to 75

I decided to begin the term's work with the short story since that form would be the easiest for (the police officers), not only because most of their reading up to then had probably been in that genre, but also because a study of the reaction of people to various situations was something they relied on in their daily work. For instance, they had to be able to predict how others would react to their directives and interventions before deciding on their own form of action : they had to be able to take in the details of a situation quickly and correctly before intervening. No matter how factual and sparse police reports may seem to us, they must make use of a selection of vital details, similar to that which a writer of a short story has to make.

This was taught to me by one of my students, a captain, at the end of the term. I had begun the study of the short story by stressing the differences between a factual report, such as a scientist's or a policeman's report, and the presentation of creative writer. While a selection of necessary details is involved in both, the officer must remain neutral and clearly try to present a picture of the facts, while the artist usually begins with a preconceived message or attitude which is then transmitted through the use of carefully selected details of action described in words intended to provoke associations and emotional reactions in the reader. Only at the end of the term did the captain point out to me that he and his men also try to evaluate the events they describe and that their description of a sequence of events must of necessity be structured and colored by their understanding of what has taken place.

The policemen's reactions to events and characters in the stories were surprisingly unprejudiced..... They did not object to writers whose stories had to do with their protagonist's rebellion against society's accepted values. Nor did stories in which the strong father becomes the villain and in which our usual ideals of manhood are turned around offend them. The many hunters among my students readily granted the message in those hunting tales in which sensitivity triumphs over male aggressiveness, stories that show the boy becoming a man because he *fails* to shoot the deer, goose, or catbird. The only characters they did object to were those they thought unrealistic. As the previous class had done, this one also excelled in interpreting the ways in which characters reveal themselves, subtly manipulate and influence each other, they, too, understood how the story usually saves its insight, its revelation, for the end.

This almost instinctive grasp of the writing of fiction was revealed when the policemen volunteered to write their own short stories..... They not only took great pains with plot and character, but with style and language. The stories were surprisingly well written, revealing an understanding of what a solid short story must contain : the revelation of character, the use of background description and language to create atmosphere and mood, the need to sustain suspense and yet make each event as it occurs seem natural, the insight achieved either by the characters in the story of the reader or both. They tended to favor surprise ending. Some stories were sheer fantasies, or derived from previous reading, films, or television shows. Most wrote stories, obviously based on their own experiences, that revealed the amazing distance they must put between their personal lives and their work, which is part of the training for being a good cop. These stories, as well as their discussions of them, showed how coolly they judged their own weaknesses as well as the humour with which they accepted some of the difficulties or injustices of existence. Despite their authors, unmistakable sense of irony and awareness of corruption, these stories demonstrated how clearly, almost naively, these policemen wanted to continue to believe in some of the so-called American virtues – that courage is worth the effort and will be admired; that hard work will be rewarded; that life is somehow good; and that, despite the weariness, boredom, and occasional ugliness and danger, despite all their dislike of most of their routine and despite their own occasional grousing and complaints, they somehow did like being cops; that life, even in a chaotic and violent world, is worth it after all.

68. Compared to the artist, the policeman is

(a) A man of action, not words
(b) Factual not fanciful (c) Neutral & not prejudiced
(d) Stoic & not emotional

69. Policeman reacted to story, events and characters

(a) Like most other people
(b) According to a policeman's stereotyped image
(c) Like dilettantes (d) Unrealistically

70. To which sort of characters did policeman object ?

(I) Unrealistic (II) Emotional
(III) Sordid

(a) I only (b) II only
(c) I & II only (d) II & III only

71. According to the passage, a short story should contain

(a) Elegant prose (b) Suspense
(c) Objectivity (d) Real life experiences

72. The instructor chose the short story because

(I) It was easy for the students
(II) Students had experience with it
(III) Students would enjoy it

(a) I only (b) II only
(c) I & II only (d) II & III only

PSTET Previous Paper 2017-18 (Paper - I) (9)

73. Like writers, policemen must

- Analyse situations
- Behave coolly
- Have an artistic bent
- Intervene quickly

74. According to the passage, most policemen wrote stories about,

- Films
- Previous reading
- American History
- Their work

75. According to the author, policemen view their profession as

- Full of corruption
- Worth the effort
- Full of routine
- Poorly paid

76. Which of the following plays an important role in acquiring second language ?

- Comprehensible input
- Natural & Communication friendly Environment
- Neither (a) nor (b)
- Both (a) & (b)

77. Reading as a holistic process includes :

- Shapes of letters & the sounds linked with them
- Meaning of words, sentence and sentence structure
- The ability to anticipate and predict
- All of the above

78. Along with basic language skills (L, S, R & W), literature makes an important contribution in other areas of language including

- Word meaning & grammar
- Expression & Creative writing
- Both (a) and (b)
- Neither (a) nor (b)

79. Which of the following is included in the category of Essential Basic material

- Mats, Benches, Chairs
- Charts, Models, Pictures
- Toilets, Clean drinking water
- Language cards, Tape recorder, Posters

- I & IV
- I & III
- II & III
- II & IV

80. Which type of grammar lays stress on form of grammar ?

- Descriptive grammar
- Prescriptive grammar
- Both (a) and (b)
- None of the above

81. Which method of teaching grammar provides enough pattern practice that ultimately leads to incidental learning ?

- Deductive method
- Inductive method
- Both (a) and (b)
- None of the above

82. Which of the following statements is not correct ?

- Dramatisation also involves certain sub skills
- Remedial tests are curative
- Remedial teaching does not cover both reception & expression objectives
- Literary Appreciation is also a sub skill of dramatisation

83. In which stage of writing exercise the final product is linguistically determined by the teacher ?

- Controlled writing
- Guided writing
- Free writing
- Creative writing

84. A language teacher should assess the child on the basis of his/her

- comprehension of what he/she listens to & reads
- Ability to express through speech and writings
- Neither (a) nor (b)
- Both (a) and (b)

85. Which of the following statement is false ?

- While assessing the child, we must compare the performance of the child only with his/her own performance
- One activity cannot be utilised for assessing many abilities
- At primary level, fluency takes precedence over accuracy
- Observation is the informal way of assessment

86. Which of the following systems of language is totally rule bound ?

- The Sound system
- The Word Formation system
- The Sentence Structure system
- All of the above

87. Oral Tests can be

- Formal
- Informal
- Neither (a) nor (b)
- Both (a) and (b)

88. The most stable feature of a language its its :

- Sounds
- Sentence structure
- Grammar
- Vocabulary

89. Which of the following is the synonym of Extensive Reading ?

- Library Reading
- Supplementary Reading
- Independent Silent Reading
- All the above

90. That the same word changes the meaning of the word if uttered differently refers to which level of meaning of words ?

- Lexical meaning
- Syntactical meaning
- Intonational meaning
- Morphological meaning

Section-B : Mathematics (Q. Nos. 91 to 120)

ਭਾਗ-B : ਗਣਿਤ (ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰ : 91 to 120)

PSTET Previous Paper 2017-18 (Paper - I) (11)

101. The number of bricks of size 20 cm by 10 cm needed to floor a room of size 20 m by 16 m is
 (a) 200 (b) 2000
 (c) 20000 (d) 20

102. An iron beam is 4 m long, 40 cm broad and 30 cm thick. Its weight in Kilogram, if 1 cu. cm of iron weight 8 grams is
 (a) 384 (b) 3840
 (c) 38400 (d) 38.4

103. The average weight of a class of 40 boys is 55 kg. The average weight is raised to 56 kg, if the weight of teacher is added, then the weight of the teacher in kg. is
 (a) 96 (b) 111
 (c) 56 (d) 76

104. A student walks from his house at 6.30 a.m. and reaches his school at 7 : 15 a.m. The distance of the school from his house is 6 Kilometers. The speed of the students is
 (a) $4\frac{1}{2}$ km/hour (b) 8 km/hour
 (c) 6 km/hour (d) 4 km/hour

105. In a dinner party, 24% of the guests are vegetarians and the rest non-vegetarians. If there are guests at the dinner, the number of non-vegetarians is
 (a) 608 (b) 600
 (c) 706 (d) 624

106. The simple interest on Rs. 1200 from January 4, 1984 to May 29, 1985 at 3% per annum in Rupees is
 (a) 14.40 (b) 50.40
 (c) 15.40 (d) 51.40

107. The temperature of a healthy human body is 98.6° F. His temperature in degree centigrade is
 (a) 38 (b) 36
 (c) 37 (d) 39

108. The female population of a village is 15392. The male population is 540 more than the female population. The total population of the village is
 (a) 15932 (b) 31324
 (c) 30324 (d) 32324

109. The decimal representation of 72 Rupees 9 Paise is
 (a) Rs. 72. 9 (b) Rs. 72. 90
 (c) Rs. 72. 09 (d) Rs. 72. 009

110. If we subtract the difference between 250838 and 130650 from 503156, we obtain
 (a) 120188 (b) 382968
 (c) 372868 (d) 392868

101. ਇੱਕ 20 ਮੀਟਰ ਬਾਈ 16 ਮੀਟਰ ਦੇ ਕਮਰੇ ਦੇ ਫਰਸ਼ ਲਈ 20 ਮੈਂ. ਮੀ. ਬਾਈ 10 ਮੈਂ. ਮੀ. ਦੀਆਂ ਕਿਨੀਆਂ ਇਟਾਂ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ :
 (a) 200 (b) 2000
 (c) 20000 (d) 20

102. ਲੋਹੇ ਦੀ ਇੱਕ ਸਤੰਤਰੀ 4 ਮੀਟਰ ਲੰਬੀ, 40 ਮੈਂ. ਮੀ. ਚੌੜੀ ਅਤੇ 30 ਮੈਂ. ਮੀਟਰੀ ਹੈ। ਇਸਦਾ ਭਾਰ ਹੈ ਜੇਕਰ ਲੋਹੇ ਦੇ 1 cu. cm ਦਾ ਭਾਰ 8 ਗ੍ਰਾਮ ਹੈ
 (a) 384 (b) 3840
 (c) 38400 (d) 38.4

103. 40 ਲੜਕੀਆਂ ਦੀ ਇੱਕ ਜਮਾਤ ਦਾ ਅੰਸਤ ਭਾਰ 55 ਕਿਲੋ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਅਧਿਆਪਕ ਦਾ ਭਾਰ ਜੱਜ਼ਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਅੰਸਤ ਭਾਰਤ ਵੱਧ ਕੇ 56 ਕਿਲੋ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਫਿਰ ਅਧਿਆਪਕ ਦਾ ਭਾਰ ਕਿਲੋਗ੍ਰਾਮ ਵਿੱਚ ਹੈ :
 (a) 96 (b) 111
 (c) 56 (d) 76

104. ਇੱਕ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਘਰੋਂ ਸਵੇਰੇ 6:30 ਚੱਲਦਾ ਹੈ ਅਤੇ 7:15 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਸਕੂਲ ਪੁੰਚਦਾ ਹੈ। ਉਸਦੇ ਘਰ ਤੋਂ ਸਕੂਲ ਦੀ ਦੂਰੀ 6 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਹੈ। ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਦੀ ਗਤੀ ਹੈ :
 (a) $4\frac{1}{2}$ ਕਿ.ਮੀ. ਪ੍ਰਤੀ ਘੰਟਾ (b) 8 ਕਿ.ਮੀ. ਪ੍ਰਤੀ ਘੰਟਾ
 (c) 6 ਕਿ.ਮੀ. ਪ੍ਰਤੀ ਘੰਟਾ (d) 4 ਕਿ.ਮੀ. ਪ੍ਰਤੀ ਘੰਟਾ

105. ਇੱਕ ਡਿਨਰ ਪਾਰਟੀ ਵਿੱਚ 24% ਮਹਿਮਾਨ ਸ਼ਾਕਾਹਾਰੀ ਹਨ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਮਾਸ਼ਾਹਾਰੀ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਡਿਨਰ ਤੇ 800 ਮਹਿਮਾਨ ਹਨ ਤਾਂ ਮਾਸ਼ਾਹਾਰੀਆਂ ਦੀ ਸੰਖਿਆ ਹੈ :
 (a) 608 (b) 600
 (c) 706 (d) 624

106. 1200 ਰੁਪਏ 'ਤੇ 4 ਜਨਵਰੀ 1984 ਤੋਂ 29 ਮਾਈ 1985 ਤੱਕ 3% ਸਲਾਨਾ ਦਰ 'ਤੇ ਰੁਪਇਆਂ ਵਿੱਚ ਸਧਾਰਨ ਵਿਆਜ ਹੈ
 (a) 14.40 (b) 50.40
 (c) 15.40 (d) 51.40

107. ਇਕ ਸਵਸਥ ਮਨੁੱਖੀ ਸਰੀਰ ਦਾ ਤਾਪਮਾਨ 98.6° F ਹੈ, ਸੈਟੀਗ੍ਰੇਡ ਵਿੱਚ ਉਸਦਾ ਤਾਪਮਾਨ ਹੈ :
 (a) 38 (b) 36
 (c) 37 (d) 39

108. ਇੱਕ ਪਿੰਡ ਦੀਆਂ ਅੰਦਰਾਂ ਦੀ ਜਨਸੰਖਿਆ 15392 ਹੈ। ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਜਨਸੰਖਿਆ ਅੰਦਰਾਂ ਨਾਲੋਂ 540 ਜਿਆਦਾ ਹੈ। ਪਿੰਡ ਦੀ ਕੁਲ ਜਨਸੰਖਿਆ ਹੈ :
 (a) 15932 (b) 31324
 (c) 30324 (d) 32324

109. 72 ਰੁਪਏ 9 ਪੈਸੇ ਦਾ ਦਸਮਲਵ ਰੂਪ ਹੈ
 (a) 72. 9 ਰੁਪਏ (b) 72. 90 ਰੁਪਏ
 (c) 72. 09 ਰੁਪਏ (d) 72. 009 ਰੁਪਏ

110. ਜੇਕਰ ਆਸੀਂ 250838 ਅਤੇ 130650 ਦੇ ਅੰਤਰ ਨੂੰ 503156 ਵਿੱਚ ਘਟਾਉਂਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ
 (a) 120188 (b) 382968
 (c) 372868 (d) 392868

111. The pair that has same relationship as the pair square : cube is
 (a) Triangle : Prism (b) Circle : Sphere
 (c) Line : Cylinder (d) Sphere : Square

112. The odd one among the following is
 (a) Square (b) rectangle
 (c) triangle (d) cube

113. The pair in which the numbers are similarly related as in the pair 8 : 256 is
 (a) 7:343 (b) 9:243
 (c) 10:500 (d) 5:75

114. The number that comes next in the sequence 0, 6, 24, 60, 120, 210 is
 (a) 240 (b) 290
 (c) 336 (d) 324

115. One day, Ram left home and cycled 10 km. southwards, turned right and cycled 5 km and turned right and cycled 10 km and turned left and cycled 10 km. The number of Kilometres he will have to cycle to reach home straight is
 (a) 10 (b) 20
 (c) 25 (d) 15

116. A student got twice as many sums wrong as he got right. If he attempted 48 sums in all, then number of sums he solved correctly are
 (a) 16 (b) 12
 (c) 24 (d) 18

117. A mathematics teacher can encourage the creativity and originality of ideas in students through
 (a) project work (b) multiple choice questions
 (c) weekly tests
 (d) giving homework to students

118. The main aims of asking questions in the classroom are
 (a) to create interest and curiosity in students
 (b) to motivate the students
 (c) to test the knowledge about the topics already taught
 (d) all of (a), (b) and (c)

119. Individual attention cannot be paid to students due to
 (a) large class (b) teacher's burden
 (c) syllabus (d) low salary to teachers

120. To motivate students in the class, which one of the following can be put to effective use ?
 (a) criticism (b) lenient marking
 (c) strict marking (d) genuine praise

111. वरग : घण्टे जैसे दी उसां संबंध वाला जैसा है :
 (a) डिकॉन : पिजम (b) चैरर : गोलाकार
 (c) रेखा : सिलंडर (d) गोलाकार : वरग

112. ये ठां दिंडियां हिँचे विलंबण है
 (a) वरग (b) आईट
 (c) डिकॉन (d) घण्ट

113. ये जैसा जिस हिँचे अंक 8 : 256 दी उसां ही संबंधित है :
 (a) 7:343 (b) 9:243
 (c) 10:500 (d) 5:75

114. ये जैसी 0, 6, 24, 60, 120, 210 हिँचे अगला आगुदा अंक है
 (a) 240 (b) 290
 (c) 336 (d) 324

115. ये दिन राम घरें निकला है दूरी 10 कि.मी. साईकल सलाउंदा है। दूर से युद्धदा है अंते 5 कि.मी. साईकल सलाउंदा है अंते खंडे युद्धदा है अंते 10 कि.मी. साईकल सलाउंदा है, ये सन्तु मिया घर पहुंचने लाई बिने किलोमीटर साईकल सलाउंदा पहेगा ?
 (a) 10 (b) 20
 (c) 25 (d) 15

116. ये विदिआरबी जिने सही सवाल करदा है ये सूझे सवाले सवाल गलत करदा है। जे कर ये बूले 48 सवाल करदा है तां जिहजे ये सही हॉल कीते हन सवालां दी संधिया है
 (a) 16 (b) 12
 (c) 24 (d) 18

117. गणित दा ये अधिकारक विदिआरबीयां हिँचे रसनातमकर्ता अंते विचारां दी मैलिकर्ता नुँ पौत्रसाहत कर सकदा है :
 (a) पौजैकट कारज दुआरा (b) बहु-विकलपी पूसनां दुआरा
 (c) हड्डादार टैस्टां दुआरा
 (d) विदिआरबीयां नुँ घर दा कंम दे के

118. जमात हिँचे सवाल पूछने दा धूख युदेष्ट है :
 (a) विदिआरबी ये विँच रुची अंते उत्सुकरा पैदा करना
 (b) विदिआरबीयां नुँ पौत्रसाहत करना
 (c) पहिलां पङ्गाए विस्त्रियां सारे जाणकारी दा निरीखन करना
 (d) (a), (b) अंते (c) सारे।

119. विदिआरबीयां नुँ विअकतीर्गत उद्देजे ये सवाल नहीं दिंडी जासकदी :
 (a) वृद्धी कलास कारन (b) अधिकारक दे बैश कारन
 (c) सिलेबस कारन
 (d) अधिकारक दी घंट उनधाह कारन

120. जमात हिँचे विदिआरबीयां नुँ पौत्रसाहत करने लाई, ये ठां दिंडियां हिँचे किहजे नुँ प्रभावप्राप्ती पूजोग विँच लियांदा जा सकदा है
 (a) अलेचना (b) खुले अंक दे के
 (c) कसी अंक दे के (d) सॉची प्रसंसा

Environmental Studies (Q. Nos. 121 to 150)**ਪਰਿਆਵਰਣ ਅਧਿਐਨ (ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰ : 121 to 150)****121. Carrier of Dengue disease is :**

(a) *Aedes* Mosquito   (b) *Culex* Mosquito
(c) Housefly   (d) *Anopheles* Mosquito

122. Your students ask you to take them to 'Tiger State'. Which of the following states you will select to take them ?

(a) Gujarat   (b) West Bengal
(c) Madhya Pradesh   (d) Assam

123. Which of the following has maximum speed ?

(a) Air   (b) Water Current
(c) Sound   (d) Light

124. You tell your students that cooking gas used in the kitchen is CNG. What is the full form of CNG ?

(a) Common National Gas
(b) Compressed Natural Gas
(c) Common Natural Gas
(d) Certified Natural Gas

125. The process of solid changing into liquid upon the supply of heat is called :

(a) Condensation   (b) Evaporation
(c) Melting   (d) Boiling

126. In which one of the following sound travels fast ?

(a) Solid   (b) Air
(c) Water   (d) Vacuum

127. What type of radiation is trapped on the earth's surface by the green house effect ?

(a) UV rays   (b) Gamma-rays
(c) X-rays   (d) IR rays

128. The science that deals with the relationship of various organisms with their environment is known as :

(a) Anthropology   (b) Economics
(c) Ecology   (d) Geology

129. 'World Environmental Day' is celebrated every year on :

(a) 5th May   (b) 5th June
(c) 5th July   (d) 18th July

121. ਡੇਂਗੂ ਬੀਮਾਰੀ ਦਾ ਵਾਹਕ ਹੈ :

(a) ਐਡੀਸ ਮੱਛਰ   (b) ਕਿਉਲੈਕਸ ਮੱਛਰ
(c) ਮੱਥੀ   (d) ਐਨੋਫੀਲਸ ਮੱਛਰ

122. ਤੁਹਾਡੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਤੁਹਾਨੂੰ 'ਚੀਤਾ ਪ੍ਰਾਂਤ' ਲੈ ਕੇ ਜਾਣ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਤੁਸੀਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਜਾਣ ਲਈ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤਿਆਂ ਵਿੱਚ ਕਿਹੜੇ ਰਾਜ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰੋਗੇ ?

(a) ਗੁਜਰਾਤ   (b) ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ
(c) ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼   (d) ਅਸਾਮ

123. ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤਿਆਂ ਵਿੱਚ ਕਿਸ ਦੀ ਗਤੀ ਅਧਿਕਤਮ ਹੈ ?

(a) ਹਵਾ   (b) ਪਾਣੀ ਤਰੰਗ
(c) ਅਵਾਜ਼   (d) ਪ੍ਰਕਾਸ਼

124. ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਦੱਸਦੇ ਹੋ ਕਿ ਰਸੋਈ ਵਿੱਚ ਵਰਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਗੈਸ CNG ਹੈ। CNG ਦਾ ਪੂਰਨ ਰੂਪ ਕੀ ਹੈ ?

(a) ਕਾਮਨ ਨੈਸ਼ਨਲ ਗੈਸ   (b) ਕੰਪ੍ਰੈਸਡ ਨੈਚੁਰਲ ਗੈਸ
(c) ਕਾਮਨ ਨੈਚੁਰਲ ਗੈਸ   (d) ਸਰਟੀਫਾਈਡ ਨੈਚੁਰਲ ਗੈਸ

125. ਤਾਪ ਦੀ ਪੂਰਤੀ 'ਤੇ ਠੋਸ ਤੋਂ ਤਰਲ ਵਿੱਚ ਪਰਿਆਵਰਤਨ ਹੋਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਕਹਾਉਂਦੀ ਹੈ—

(a) ਸੰਘਣ   (b) ਵਾਸਪੀਕਰਨ
(c) ਪਿਘਲਣ   (d) ਉਥਲਣਾ

126. ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤਿਆਂ ਵਿੱਚ ਕਿਸ ਵਿੱਚ ਅਵਾਜ਼ ਸਭ ਤੋਂ ਤੇਜ਼ ਲੰਘਦੀ ਹੈ ?

(a) ਠੋਸ   (b) ਹਵਾ
(c) ਪਾਣੀ   (d) ਖਲਾਅ

127. ਗ੍ਰੀਨ ਹਊਸ ਪ੍ਰਾਵ ਦੁਆਰਾ ਧਰਤੀ ਦੇ ਤਲ 'ਤੇ ਕਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਵਿਕਰਨ ਟ੍ਰੈਪ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ?

(a) UV ਕਿਰਨਾਂ   (b) ਗਾਮਾ ਕਿਰਨਾਂ
(c) X- ਕਿਰਨਾਂ   (d) IR- ਕਿਰਨਾਂ

128. ਵਿਗਿਆਨ ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਜੀਵਾਂ ਦਾ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਰਤਨ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਦੱਸਦਾ ਹੈ, ਕਹਾਉਂਦਾ ਹੈ

(a) ਮਾਨਵ ਵਿਗਿਆਨ   (b) ਅਰਥਸ਼ਾਸਤਰ
(c) ਪਰਿਆਵਰਨ ਪ੍ਰਬੰਧ   (d) ਭੂਮੀ ਵਿਗਿਆਨ

129. ਵਿਸ਼ਵ ਪਰਿਆਵਰਨ ਦਿਵਸ ਹਰ ਸਾਲ ਮਨਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ

(a) 5 ਮਈ ਨੂੰ   (b) 5 ਜੂਨ ਨੂੰ
(c) 5 ਜੁਲਾਈ ਨੂੰ   (d) 18 ਜੁਲਾਈ ਨੂੰ

PSTET Previous Paper 2017-18 (Paper - I) (14)

130. How will you explain the meaning of Eutrophication to your students in a simple way ?

- Water purification
- Neutralization of waste water
- Waste water Treatment process
- Enrichment of plant nutrients in water bodies

131. Which atmospheric layer is closest to the Earth's surface ?

- Troposphere
- Thermosphere
- Stratosphere
- Mesosphere

132. Which of the following is a biotic component of an ecosystem ?

- Fungi
- Wind
- Sunlight
- Temperature & Water

133. The natural disastrous events like volcanoes, earthquakes, cyclones, bring about environmental changes which are :

- Reversible
- Irreversible
- Both (a) and (b)
- None of these.

134. During the month of November in 2017, there was Smog in the environment. Actually the Smog is combination of :

- Smoke and snow
- Snow and fog
- Smoke and fog
- All the above

135. Decreased soil fertility through rapid leaching of the essential mineral nutrients is due to :

- Reforestation
- Deforestation
- Over exploitation
- Recycling of forest products

136. Which one of the followings is the causal organism of Cholera and Typhoid ?

- Virus
- Fungus
- Housefly
- Bacteria

137. Liquefied petroleum gas is a mixture of :

- Propane and butane
- Methane and propane
- Methane and butane
- Methane and ethane

138. You are teaching your students about renewable and non-renewable sources of energy. How will you identify the non-renewable sources of energy from the following ?

- Coal
- Fuel cells
- Wind power
- Wave power

130. ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਯੁਟਰੋਫਿਕੇਸ਼ਨ ਦੀ ਸਾਧਨ ਦੇਂਗ ਨਾ ਕਿਵੇਂ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋਗੇ ?

- ਪਾਣੀ ਸ਼ੁੱਧੀਕਰਨ
- ਫਾਲੜੂ ਪਾਣੀ ਦਾ ਨਿਰਾਕਰਨ
- ਫਾਲੜੂ ਪਾਣੀ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਨ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ
- ਜਲ ਇੱਕਠ ਵਿੱਚ ਪੇਦਾ ਪੋਸ਼ਕਾਂ ਦੀ ਸੰਪੰਨਤਾ

131. ਵਾਯੁਮੰਡਲ ਦੀ ਕਿਹੜੀ ਪਰਤ ਪਰਤੀ ਦੇ ਤਲ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਨਜ਼ਦੀਕ ਹੈ ?

- ਟ੍ਰੈਪਸਡੇਅਰ
- ਬਰਮੋਸਡੇਅਰ
- ਸਟ੍ਰੋਟਸਡੇਅਰ
- ਮੀਜ਼ਸਡੇਅਰ

132. ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਪਰਿਆਵਰਨ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦਾ ਜੈਵਿਕ ਅੰਗ ਹੈ ?

- ਉੱਲੀ
- ਹਵਾ
- ਸੂਰਜ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼
- ਤਾਪਮਾਨ ਅਤੇ ਪਾਣੀ

133. ਕੁਦਰਤੀ ਵਿਨਾਸ਼ਕ ਘਟਨਾਵਾਂ ਜਿਵੇਂ ਜਾਗਲਾਮੁਖੀ, ਬੁਚਾਲ, ਚੱਕਰਵਾਹ ਪਰਿਆਵਰਨ ਪਰਿਵਰਤਨ ਲਿਆਉਂਦੇ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਹਨ :

- ਮੁੜਨਯੋਗ
- ਨਾ-ਮੁੜਨਯੋਗ
- (a) ਅਤੇ (b) ਚੋਵੇ
- ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ

134. ਸਾਲ 2017 ਦੇ ਨਵੰਬਰ ਮਹੀਨੇ ਦੌਰਾਨ, ਵਾਤਾਵਰਨ ਵਿੱਚ ਯੂਆਂਖੀ ਧੁੱਪ ਸੰਅਸਲ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਂਥੀ ਧੁੰਦ ਸੰਯੋਗ ਹੈ :

- ਧੂੰਦ ਅਤੇ ਹਿਮ ਦਾ
- ਹਿਮ ਅਤੇ ਧੁੱਪ ਦਾ
- ਧੂੰਦ ਅਤੇ ਧੁੰਦ ਦਾ
- ਉਪਰੋਕਤ ਸਾਰੇ

135. ਜ਼ਰੂਰੀ ਖਣਿਜ ਪੋਸ਼ਕਾਂ ਦੀ ਤੇਜ਼ ਛਾਂਟੀ ਰਾਹੀਂ ਪਰਤੀ ਦਾ ਘਟਿਆ ਉਪਜਾਊਪ ਇਸ ਕਾਰਨ ਹੈ :

- ਜੰਗਲ ਲਗਾਉਣ
- ਜੰਗਲਾਂ ਦੀ ਕਟਾਈ
- ਵਾਧੂ ਸੋਸ਼ਣ
- ਜੰਗਲ ਉਤਪਾਦਾਂ ਨੂੰ ਮੁੜ ਵਰਤੋਂਯੋਗ ਕਰਨਾ।

136. ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਹੈਜ਼ਾ ਅਤੇ ਮਿਆਦੀ ਬੁਖਾਰ ਦਾ ਕਾਰਕ ਜੀਵ ਹੈ ?

- ਵਾਇਰਸ
- ਉੱਲੀ
- ਮੱਥੀ
- ਬੈਕਟੋਰੀਆ

137. ਤਰਲ ਪੈਟਰੋਲੀਅਮ ਗੈਸ ਮਿਸ਼ਨ ਹੈ

- ਪ੍ਰੋਪੈਨ ਅਤੇ ਬਿਊਟੇਨ ਦਾ
- ਮੀਥੇਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰੋਪੈਨ ਦਾ
- ਮੀਥੇਨ ਅਤੇ ਬਿਊਟੇਨ ਦਾ
- ਮੀਥੇਨ ਅਤੇ ਈਥੇਨ ਦਾ

138. ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਉਰਜਾ ਦੇ ਨਵਿਆਉਣਯੋਗ ਅਤੇ ਨ ਨਵਿਆਉਣਯੋਗ ਸੋਮਿਆਂ ਬਾਰੇ ਪੜ੍ਹਾ ਰਹੇ ਹੋ। ਤੁਸੀਂ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਨ ਨਵਿਆਉਣਯੋਗ ਸੋਮਿਆਂ ਦੀ ਪਹਿਚਾਣ ਕਿਵੇਂ ਕਰੋਗੇ ?

- ਕੋਲਾ
- ਬਾਲਣ ਸੈਲ
- ਪੌਣ ਸ਼ਕਤੀ
- ਤਰੰਗ ਸ਼ਕਤੀ

PSTET Previous Paper 2017-18 (Paper - I) (15)

139. You are to advice the organizers of a religious place about the sound pollution. Which one of the following maximum average permissible noise levels during day time hours as per environment protection act in India will you suggest them ?

(a) 30 dB (b) 45 dB
(c) 50 dB (d) 55 dB

140. World 'Ozone day' is being celebrated every year on :

(a) Sept. 5th (b) Sept. 16th
(c) Oct. 15th (d) June 5th

141. First International Earth summit was held at :

(a) Germany (b) Stockholm
(c) Johannesburg (d) Rio de Janeiro

142. The students ask you that what is the full form of EPA. Which one of the following will you select to justify this abbreviation ?

(a) Environmental Protection Act
(b) Envionmental Prevention Act
(c) Environmental Pollution Act
(d) Environmental Protection Agency

143. In which year The Hon'ble Supreme Court of India made environmental education as compulsory subject at all the levels of education ?

(a) 2000 (b) 2001
(c) 2002 (d) 2003

44. An aquatic plant introduced from America to check pollution, but it turned out to be a troublesome weed in Indian water bodies. The name of this 'invasive alien species' is :

(a) *Opuntia* (b) *Aegilops*
(c) *Eichhornia* (d) *Pistia*

45. If waste materials contaminate the source of drinking water, which of the following disease will spread ?

(a) Scurvy (b) Typhoid
(c) Malaria (d) Anaemia

46. Which of the following problems is not created by noise pollution ?

(a) Diarrhoea (b) Hypertension
(c) Deafness (d) Irritation

47. The expanded form of GIS is :

(a) Geographical Information System
(b) Geographical Information Source
(c) Geological Information System
(d) Geological Index System

139. तुम्हें इंके पारमिक सघान दे पृष्ठेकां नुस्खे र पूर्णस्थ बारे सलाह देणी है। तुम्हाँ भारत विंस वातावरन संबाल ऐकट अनुसार हेठाँ दिनियाँ विंस दिन दे सामें अनुसार अधिकतम औसत वात्सर अवाज पैपर उचनाँ नुस्खाएंगे ?

(a) 30 dB (b) 45 dB
(c) 50 dB (d) 55 dB

140. विंस उत्तेजन दिवस हर साल मनाइआ जांदा है

(a) 5 संत्वर नुस्खे (b) 16 संत्वर नुस्खे
(c) 15 अक्टूबर नुस्खे (d) 5 जून नुस्खे

141. पहिला अंतर्राष्ट्री प्रूष्वी संमेलन होइआ सी :

(a) जर्मनी विंसे (b) स्टाकहाल्म विंसे
(c) जाहनसधरग विंसे (d) रोच-डि-जिनेरीच विंसे।

142. तुहाडे विंस भारती तुहाडे EPA दा पुरन रूप पूँछदे हन। तुम्हीं इस संधिपत दा जवाह देण लाई हेठाँ दिनियाँ विंस विंस देण करोगे ?

(a) इनवाइरमेंटल प्रैटेक्सन ऐकट
(b) इनवाइरमेंटल प्रैटेक्सन ऐकट
(c) इनवाइरमेंटल पलिउस्न ऐकट
(d) इनवाइरमेंटल प्रैटेक्सन एजेंसी

143. किस मेन विंस भारत दी माणजोग मरवाउंच अदालत दे वातावरन सिंधियाँ नुस्खे सारे पैपरां लाई जावारे विंस बनाइआ सी ?

(a) 2000 (b) 2001
(c) 2002 (d) 2003

144. पूर्णस्थ दो रोकवाम लाई अमरीका डें इंक जली पैदा लिआंदा गिआ सी, परंतु भारती जल सरोंतां विंस इह इंक दृष्टाई नदीन बन गिआ। इस इनवेसिण ऐलीअन पूजाती दा नाम है :

(a) *Opuntia* (b) *Aegilops*
(c) *Eichhornia* (d) *Pistia*

145. जेकर कोई दारकु पदारथ पीण वाले पाणी दे सामें नुस्खित कर दिंदा है, हेठाँ दिनियाँ आं विंस किहज्जा रोग हैलेगा ?

(a) सकरवी (b) मिआदी बुधार
(c) मलेरीआ (d) अनोमीआ

146. हेठाँ दिनियाँ विंस किहज्जा समसिया अवाज पूर्णस्थ दुआरा पैदा नहीं हुदी है

(a) दस्त (b) हाईपरटेस्न
(c) बहिरापन (d) चिज्जिज्जापन

147. GIS दा विंसित रूप है

(a) जिउग्राफिकल इनडरेस्न सिस्टम
(b) जिउग्राफिकल इनडरेस्न सोरस
(c) जिउलाजीकल इनडरेस्न सिस्टम
(d) जिउलाजीकल इंडैक्स सिस्टम

PSTET Previous Paper 2017-18 (Paper - I) (16)
148. MoEF means :

- (a) Ministry of Energy and Forests
- (b) Ministry of Environment and Forests
- (c) Ministry of Energy and Fuel
- (d) Management of Environment and Forestry

149. We should not cut trees and in order to prevent this, the Chipko movement was started by :

- (a) Engler
- (b) Sunderlal Bahuguna
- (c) Medha Patkar
- (d) Atal Bihari Bajpai

150. Tobacco addiction is caused due to :

- (a) Cocaine
- (b) Caffeine
- (c) Nicotine
- (d) Histamine

148. MoEF ਤੋਂ ਭਾਵ ਹੈ :

- (a) ਮਿਨੀਸਟਰੀ ਆਫ ਐਨਰਜੀ ਐਂਡ ਫਾਰੈਸਟ
- (b) ਮਿਨੀਸਟਰੀ ਆਫ ਇਨਵਾਇਰਮੈਂਟ ਐਂਡ ਫਾਰੈਸਟ
- (c) ਮਿਨੀਸਟਰੀ ਆਫ ਐਨਰਜੀ ਐਂਡ ਫਿਊਲ
- (d) ਮੈਨੇਜਮੈਂਟ ਆਫ ਇਨਵਾਇਰਮੈਂਟ ਐਂਡ ਫਾਰੈਸਟਰੀ

149. ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਦਰਖਤਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਕੱਟਣਾ ਚਾਹੀਦਾ, ਚਿਪਕੇ ਅੰਦੇਲਾਨ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ?

- (a) ਐਂਗਲਰ ਦੁਆਰਾ
- (b) ਸੁਦਰਲਾਲ ਬਹੁਗੁਣਾ ਦੁਆਰਾ
- (c) ਮੇਧਾ ਪਾਟਕਰ ਦੁਆਰਾ
- (d) ਅਟਲ ਬਿਹਾਰੀ ਵਾਜਪਾਈ ਦੁਆਰਾ

150. ਤੰਬਾਕੂ ਦਾ ਨਸ਼ਾ ਇਸ ਕਾਰਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ

- (a) ਕੋਕੀਨ
- (b) ਕੈਫੀਨ
- (c) ਨੀਕੋਟੀਨ
- (d) ਹਿਸਟਾਮੀਨ

ANSWERS / ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ

1. (c)	2. (c)	3. (a)	4. (d)	5. (c)	6. (b)	7. (b)	8. (c)	9. (d)	10. (d)
11. (b)	12. (b)	13. (b)	14. (c)	15. (b)	16. (b)	17. (a)	18. (a)	19. (b)	20. (b)
21. (a)	22. (b)	23. (c)	24. (c)	25. (a)	26. (b)	27. (b)	28. (b)	29. (c)	30. (d)
31. (b)	32. (c)	33. (b)	34. (c)	35. (c)	36. (b)	37. (a)	38. (b)	39. (b)	40. (c)
41. (a)	42. (b)	43. (b)	44. (b)	45. (a)	46. (a)	47. (b)	48. (c)	49. (d)	50. (b)
51. (b)	52. (b)	53. (b)	54. (a)	55. (c)	56. (b)	57. (d)	58. (c)	59. (d)	60. (b)
61. (c)	62. (c)	63. (c)	64. (b)	65. (c)	66. (b)	67. (c)	68. (c)	69. (a)	70. (a)
71. (b)	72. (c)	73. (a)	74. (d)	75. (b)	76. (d)	77. (d)	78. (c)	79. (b)	80. (b)
81. (b)	82. (c)	83. (a)	84. (d)	85. (b)	86. (d)	87. (d)	88. (a)	89. (d)	90. (c)
91. (c)	92. (b)	93. (b)	94. (a)	95. (b)	96. (c)	97. (d)	98. (b)	99. (c)	100. (d)
101. (c)	102. (b)	103. (a)	104. (b)	105. (a)	106. (b)	107. (c)	108. (b)	109. (c)	110. (b)
111. (a)	112. (d)	113. (c)	114. (c)	115. (d)	116. (a)	117. (a)	118. (d)	119. (a)	120. (d)
121. (a)	122. (c)	123. (d)	124. (b)	125. (c)	126. (a)	127. (a)	128. (c)	129. (b)	130. (d)
131. (a)	132. (a)	133. (c)	134. (c)	135. (b)	136. (d)	137. (a)	138. (a)	139. (b)	140. (b)
141. (b)	142. (a)	143. (d)	144. (c)	145. (b)	146. (a)	147. (a)	148. (b)	149. (b)	150. (c)